

Det lidande och våld som befolkningen i Demokratiska Republiken Kongo drabbats av är i det närmaste ofattbart. Omkring fem miljoner människor antas ha dött sedan inbördeskrigens värsta år från 1996 fram till idag. I östra Kongo fortsätter strider mellan olika väpnade grupper. Ett embryo till en fungerande stat har börjat gro, men landets myndigheter är svaga, korrupta och ineffektiva. En återuppbyggnad har inletts, men stora delar av befolkningen är oerhört fattig och för en mycket osäker tillvaro. Sverige arbetar för fred och försoning och förbättrad hälsa. Kampen mot sexuellt våld och för kvinnors hälsa, rättigheter och jämställdhet är prioriterad.

- Vet du, våldtäkt beror också på att man är hungrig och inte har något, man lever som djur... Allt detta gör att man blir arg och ilskan leder till att man gör dåliga saker.. Våldtäkt är en del av det. Men det är inte bra.

En soldat i den kongolesiska armén söker förklara det mycket omfattande sexuella våldet i Kongo. Under krigens utsattes kvinnor för de mest brutala övergrepp, som lett till svåra både fysiska och själsliga skador. Än idag fortsätter övergreppen då den militära disciplinen och rättsväsendet inte når ut och räcker till, kombinerat med soldaternas eländiga löner och ovärdiga levnadsvillkor.

I en studie som Sida låtit göra berättar soldaterna själva om de sexuella övergreppen, som de själva anser vara fel och menar bör bestraffas hårt. Men krigets våld och ilska, disciplinens sammanbrott, de överordnades totala korruption och den egna fattigdomen leder till dessa övergrepp, menar de.

Foto: Daniel Tiveau.

Ett resultat av biståndet till Kongo är att 1.665.000 barn fått skolmaterial. I skolan sker en snabb ökning av antalet inskrivna barn.

Kvinnors rätt prioriteras

Att ”förebygga, hantera och bekämpa sexuellt våld samt att främja sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter” är viktiga delar i det svenska stödet till Kongo.

En rad av de insatser som Sverige är med och finansierar prioriterar en förbättring av kvinnors situation i enlighet med FN:s resolutioner 1325 och

1820¹. Till exempel bidrar Sverige till ett program som EU-kommissionen ansvarar för och som ska öka andelen kvinnliga befattningshavare inom rättsväsendet. Andra program syftar till att öka kvinnors politiska deltagande och att medvetandegöra

¹ Resolution 1325: Ökad jämställdhet, kvinnors lika rättigheter samt kvinnors inflytande i politik, säkerhet och utveckling. Resolution 1820: bekämpning av sexuellt våld i väpnade konflikter.

Utmaningarna i Kongo är enorma. Arbetet kommer att ta lång tid.

partier och organisationer om kvinnors rättigheter. Projektet genomförs av ett sydafrikanskt valinstitut och FN-organet UNDP. Dessutom går stöd till att stärka lokala enskilda organisationer, där kvinnogrupperns kapacitet är prioriterade.

Även en hel del av det humanitära stödet inriktas på kvinnors situation. Till exempel bidrar Sida till ett program för sexuell och reproduktiv hälsa som sköts av Läkare utan gränser. Det internationella Röda Korset får också stöd för att säkerställa skyddet av kvinnor.

Fred, försoning och humanitärt stöd

Men Sveriges bistånd är betydligt bredare. Enligt den svenska strategin går stödet till tre områden; fred, försoning och demokratisk samhällsstyrning, fattigdomsorienterad ekonomisk utveckling och hälsa, med fokus på att bekämpa sexuell våld samt att främja sexuell och reproduktiv hälsa.

Utmaningarna i Kongo är enorma och arbetet kommer att ta lång tid. Trots allmänna val har demokrati-

seringen i DRK bara börjat. Rättslösheten och rättssäkerheten är för det stora flertalet kongoleser närmast total. Kränkningarna av de mänskliga rättigheterna är omfattande och fortgår till följd av en utbredd straffrihet. Biståndet slussas därför genom FN-organ och andra internationella organisationer, i samarbete med inhemska aktörer, liksom lokala myndigheter.

Vad kan då göras och vad har uppnåtts? Bland de konkreta resultaten kan nämnas:

- fria val genomfördes 2006. 60 000 poliser utbildades liksom 200 000 partifunktionärer, partiledare och parlamentsledamöter
- Över 100 000 soldater har demobiliserats och tiotusentals barnsoldater återförenats med sina familjer.
- Minor har röjts i östra och norra Kongo
- Ett 60-tal radiostationer har sändt program som ska underlätta en försoning och fredlig utveckling
- Över 1 665 000 barn har fått skolmaterial och tusentals lärare har fått vidareutbildning i olika ämnen. Det sker en snabb ökning av antalet inskrivna skolbarn

- Svenska enskilda organisationer har gjort insatser inom hälsovård, utbildning och landsbygdsutveckling, mm
- En stor del av landets invånare har nåtts av humanitär hjälp. Sveriges andel av denna hjälp beräknas till fem procent.

Stor osäkerhet om framtiden

Den svenska regeringen konstaterade 2009 att samarbetsperioden präglats av stor osäkerhet och uppflammande konflikter, vilket begränsat måluppfyllelsen. Olika insatser har begränsats eller försenats på grund av bristande politisk vilja och svaga, ineffektiva system. Framstegen på sikt hänger dels på om Kongo får en varaktig fred, dels på om regeringen och staten vill och kan ta det ansvar som ligger på den. Fungerande institutioner, inte minst rättsväsende och en militär och polis som respekterar och upprätthåller lag och ordning och en kraftigt minskad korruption är helt nödvändiga.

Landets ekonomiska potential är mycket god, men som i många andra länder med stora naturrikedomar riskerar dessa att orsaka konflikter genom konkurrensen om kontrollen över dem. I denna situation är också många utländska företag och stater inblandade och har sin del av ansvaret för våld och korruption.

Formen för Sveriges fortsatta bistånd till Kongo beror på den fortsatta politiska utvecklingen i landet. I nuläget kanaliseras Sverige biståndet genom multilaterala kanaler, främst FN-organ, och internationella enskilda organisationer. För att påbörja ett direkt stöd till den kongolesiska staten krävs en tydlig demokratisk utveckling och att mänskliga rättigheter respekteras. Om krig och våld åter blossar upp och sprider sig i landet blir konsekvensen att Sverige huvudsakligen ger humanitärt bistånd.